

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ Κ. ΠΟΥΓΚ «ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ»

α) Γενικώτατος χαρακτηρισμός καὶ γενικωτάτη ἀνάλυσις.

Ἔχομεν ὑπ' ὄψει τὴν ἀνατύπωσιν αὐτοῦ, τὴν γενομένην τῷ 1930, ἥτις πληροῖ σελ. 724.

Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι ὁ καρπὸς εἰκοσαετοῦς ἀσχολίας τοῦ συγγραφέως περὶ τὴν πρακτικὴν ψυχολογίαν. Ἐγεννήθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν ἐντυπώσεων καὶ ἐμπειριῶν τῆς ψυχιατρικῆς αὐτοῦ πράξεως, ἐκ τῆς συναναστροφῆς μετ' ἀνθρώπων ὑγιᾶν πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἐκ τῶν συζητήσεων μετὰ φίλων καὶ ἐχθρῶν καὶ τέλος ἐκ τῆς ἀκριβοῦς παρατηρήσεως τῆς ἰδιαιτέρας ψυχικῆς συστάσεως αὐτοῦ τούτου τοῦ συγγραφέως. Τὰ διανοήματα, ἅτινα συνήγαγεν ἐκ τῆς πολυμεροῦς ταύτης καὶ μακρᾶς ἐμπειρίας, προσπαθεῖ ὁ συγγραφεὺς νὰ βεβαιώσῃ καὶ ἱστορικῶς καταδεικνύων, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀνέκαθεν δημιουργεῖται ἐκ τοῦ ἀγῶνος δύο διαφόρων ἀνθρωπίνων τύπων, τοῦ ἐνδοστρεφοῦς καὶ τοῦ ἐξωστρεφοῦς.

Χωρὶον τοῦ Η. Ηέιμε παρατιθέμενον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐν ἀρχῇ τῆς Εἰσαγωγῆς χαρακτηρίζει δι' ὀλίγων τὸ περιεχόμενον τοῦ ὅλου συγγράμματος. Τὸ χωρὶον τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς: «Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης! Εἶναι ὄχι μόνον τὰ δύο συστήματα, ἀλλὰ καὶ οἱ τύποι δύο διαφόρων ἀνθρωπίνων φύσεων, οἱ ὁποῖοι ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ὑπὸ πᾶσαν ἀμφίεσιν ἀντίκεινται πρὸς ἀλλήλους μᾶλλον ἢ ἦττον ἐχθρικῶς. Πρὸ πάντων καθ' ὅλον τὸν μεσαῖωνα μέχρι σήμερον τοιοῦτος διεξήγετο ἀγών, ὁ δ' ἀγών οὗτος εἶναι τὸ οὐσιωδέστατον περιεχόμενον τῆς ἱστορίας τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Πάντοτε ὁ λόγος εἶναι, εἰ καὶ ὑπ' ἄλλο ὄνομα ἐκάστοτε, περὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους. Ὀνειροπόλοι, μυστικά, πλατωνικά, φύ-

σεις αποκαλύπτουν ἐκ τῶν ἐνδοτάτων τοῦ θυμικοῦ αὐτῶν τὰς χριστιανικὰς ἰδέας καὶ τὰ ἀντίστοιχα σύμβολα. Πρακτικαὶ δέ, κατατάσσονται, ἀριστοτελικά, φύσεις ἐκ τῶν ἰδεῶν καὶ συμβόλων τούτων κατασκευάζουν στερεὸν σύστημα, Δογματικὴν καὶ τύπους λατρείας. Ἡ ἐκκλησία τέλος περιλαμβάνει ἀμφοτέρας τὰς φύσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἑτέρα μὲν ἐκπροσωπεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ Κλήρου, ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ τοῦ μοναχικοῦ βίου· ἀλλ' ὁμως ἀκαταπαύστως μάχονται κατ' ἀλλήλων».

Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ συγγράμματος τοῦ Γιούγκ πραγματεύεται «τὸ πρόβλημα τῶν τύπων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἐν τῇ μεσαιωνικῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος». Ἐν αὐτῷ ἐρμηνεύονται ψυχολογικῶς αἱ θεολογικαὶ ἔριδες τῆς ἐκκλησίας μέχρι τῆς μεταξὺ Λουθήρου καὶ Ζβιγγλίου περὶ τῆς ἀγίας Μεταλήψεως. Αἱ ἔριδες αὗται πᾶσαι ἀφετηρίαν πρώτην ἔχουσι τὴν ἰδιάζουσαν ψυχικὴν σύστασιν τῶν ἐριζόντων, οἵτινες δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τοὺς δύο θεμελιώδεις τύπους, εἰς τὸν τοῦ ἐνδοστρεφοῦς καὶ εἰς τὸν τοῦ ἐξωστρεφοῦς.

Εὐρέως ἐρευνᾷ ἐν τῷ Β'. μέρει τὰς ἰδέας τοῦ Σίλλερ περὶ τοῦ προβλήματος τῶν τύπων. Ἐν δὲ τῷ Γ'. μέρει τὰς τοῦ Νίτσε.

Τὸ Δ'. μέρος ἀφιερώνει εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ περιεχομένου ἐν ἐκτενεστέρᾳ περιλήψει καὶ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ τῷ 1896 ἐν Λονδίῳ ἐκδοθέντος μικροῦ ἔργου τοῦ J. Jordan («Character as seen in body and parentage») Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι καὶ ἐν γένει μὲν ἀξιὸν πολλοῦ λόγου χαρακτηρολογικὸν δοκίμιον, ἰδίᾳ δὲ διότι πρώτην φοράν κατὰ Γιούγκ ἐν αὐτῷ ὁ Jordan παρέσχε σχετικῶς ἐπιτυχῆ περιγραφὴν τῆς φύσεως τῶν συναισθηματικῶν τύπων.

Τὸ Ε'. τμήμα τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται «τὸ πρόβλημα τῶν τύπων ἐν τῇ ποιήσει» ἐρευνᾷ ψυχολογικῶς τὸ ἔργον τοῦ διασημοῦ ἑλβετοῦ ποιητοῦ Carl Spitteler «Προμηθεὺς καὶ Ἐπιμηθεὺς», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τῷ 1881. Τὸ ποιητικὸν τοῦτο ἔργον πρώτην ἀφετηρίαν ἔχει καὶ στηρίζεται ἀποκλειστικῶς

ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ θεμελιώδους ψυχικῆς διακρίσεως τῶν ἀνθρώπων εἰς τύπους.

Τὸ ΣΤ'. τμῆμα ἐπιγράφεται «Τὸ πρόβλημα τῶν τύπων ἐν τῇ ψυχιατρικῇ». Ἐν τούτῳ πραγματεύεται τὴν θεωρίαν τοῦ Otto Gross περὶ διακρίσεως τῶν ἀνθρώπων εἰς δύο τύπους, ἣν ἐκθέτει οὗτος ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ «Die zerebrale Sekundärfunktion», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τῷ 1902.

Τὸ Ζ'. τμῆμα πραγματεύεται «τὸ πρόβλημα τῶν τύπων, οἷον ἐμφανίζεται ἐν τῇ αἰσθητικῇ».

Τὸ Η'. τμῆμα ἐπιγράφεται «τὸ πρόβλημα τῶν τύπων ἐν τῇ νεωτέρα φιλοσοφίᾳ», ἀναφέρεται δὲ εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ William James τεθέντας τύπους.

Τὸ Θ'. τμῆμα Ἐπιγραφόμενον «Τὸ πρόβλημα τῶν τύπων ἐν τῇ βιογραφίᾳ», ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ostwald ἐκδοθὲν τῷ 1910 ἔργον «Grosse Männer», ἐνθα οὗτος ἀντιδιαστέλλει, πρὸς ἀλλήλους δύο τύπους, τὸν κλασικὸν καὶ τὸν βωμαντικόν.

Τὸ δὲ Ι'. τμῆμα ἐπιγράφεται «Γενικὴ περιγραφή τῶν τύπων».

Ἐν αὐτῷ ὁ Γιούγκ περιγράφει ἐκτενῶς τοὺς κατὰ τὴν γνώμην του κυρίους ἀνθρωπίνους τύπους. Ἐάν τις λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν ἐτοιμότητα τῆς ψυχῆς περὶ τὸ δρᾶν ἢ ἀντιδρᾶν καθ' ὠρισμένην κατεύθυνσιν, δύο εἶναι οἱ γενικώτατοι τύποι ὁ ἐξωστρεφῆς καὶ ὁ ἐνδοστρεφῆς. Εἶναι λίαν γνωστοὶ αἱ ἀκοινωνῆτοι, δυσδιάγνωστοι καὶ πολλάκις δειλαὶ ἐκεῖναι φύσεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν μεγίστην ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἄλλους ἐκείνους εὐκοινωνήτους, ἀνοικτοκάρδους, εὐθύμους ἢ τοῦλάχιστον φιλοπροσηγόρους, εὐπροσίτους καὶ εὐσυμβιβαστους χαρακτῆρας, τοὺς δεχομένους εὐκόλως τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἄλλων καὶ τείνοντας νὰ ἐπιδρῶσιν καὶ αὐτοὶ ἐπ' αὐτούς. Οὗτοι μὲν εἶναι οἱ καλούμενοι ἐξωστρεφεῖς, ἐκεῖνοι δὲ οἱ ἐνδοστρεφεῖς. Καὶ παρατηροῦνται δὲ αἱ διαφοραὶ αὗται τοῦ χαρακτῆρος παρὰ πεπαιδευμένοις καὶ παρ' ἀπαιδεύτοις, παρ' ἀνδράσι καὶ παρὰ γυναίξι καὶ πολλάκις ἀμφοτέρωθεν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενείᾳ.

Ἐκάτερος δὲ τῶν τύπων τούτων διαιρεῖται εἰς τέσσαρας μερικωτέρους κατὰ τὰς τέσσαρας θεμελιώδεις ψυχικὰς λειτουργίας παντὸς ἀνθρώπου. Θεμελιώδεις δὲ ψυχικὰς λειτουργίας ὁ Γιούγκ ἀποδέχεται τέσσαρας, τὴν διανόησιν, τὸ συναίσθημα, τὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἐνόρασιν, τὴν ὁποῖαν παρ' ἡμῖν τινες καλοῦσι διαίσθησιν. Ὅθεν οἱ ἄνθρωποι διακρίνονται εἰς τοὺς ἐξῆς ὀκτῶ τύπους. Εἰς τὸν ἐξωστρεφῆ διανοητικόν, εἰς τὸν ἐξωστρεφῆ συναισθηματικόν, εἰς τὸν ἐξωστρεφῆ κατ' αἴσθησιν, εἰς τὸν ἐξωστρεφῆ ἐνορατικόν, εἰς τὸν ἐνδοστρεφῆ διανοητικόν, εἰς τὸν ἐνδοστρεφῆ συναισθηματικόν, εἰς τὸν ἐνδοστρεφῆ κατ' αἴσθησιν καὶ εἰς τὸν ἐνδοστρεφῆ ἐνορατικόν.

Τῆς ὑπὸ τοῦ Γιούγκ παρεχομένης εὐρείας περιγραφῆς ἐκάστου τῶν τύπων τούτων θὰ παραθέσωμεν κατωτέρω ἀνάλυσιν ἱκανῶς ἐκτενῆ, ἵνα ὁ ἀναγνώστης δυνηθῆ νὰ συλλάβῃ σαφῆ πῶς εἰκόνα αὐτῶν, ἐξ ἧς ὀρμώμενος νὰ δύναται νὰ κατανοῆ καὶ νὰ κρίνῃ τὰ πορίσματα, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς συνηγάγομεν ἐκ τῆς μελέτης τοῦ βιβλίου τούτου τοῦ Γιούγκ καὶ τοῦ Κρέτσερ καὶ τὰ ὁποῖα παραθέτομεν εἰς τὸ τελευταῖον τῆς παρούσης συγγραφῆς ἡμῶν μέρος.

Ὅτι ὁμῶς ἡ μετὰ προσοχῆς ἀνάγνωσις τῶν ἔργων τούτων εἶναι ἀναγκαῖα εἰς πάντα βουλόμενον νὰ πληροφορηθῆ ἀκριβέστερον περὶ τῆς χαρακτηρολογίας ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ ἀσχοληθῆ περὶ αὐτὴν εἰδικώτερον εἶναι αὐτονόητον.

β) Ὁ ἐξωστρεφῆς τύπος.

Ὁ συγγραφεὺς διακρίνει πάντοτε χάριν μείζονος σαφηνείας τὴν ψυχολογίαν τῆς συνειδήσεως ἀπὸ τῆς τοῦ ἀσυνειδήτου. Ἀρχόμεθα δὲ νῦν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκείνης.

1. Ἡ γενικὴ τῆς συνειδήσεως τάσις.

Τοῦ ἐξωστρεφοῦς αἱ πλείσται καὶ σπουδαιόταται ἀποφάσεις καὶ πράξεις ἐξαρτῶνται κυρίως οὐχὶ ἐξ ὑποκειμενικῶν γνωμῶν,

ἀλλ' ἐκ τῶν σχέσεων πρὸς τὸν ἔξω κόσμον, πρὸς τὸ ἀντικείμενον. Οὐδέποτε εἶναι ἐπαρκῆς, πάντοτε δὲ ἀνάγκη νὰ ἐπιτείνεται, ἡ σημασία τοῦ ἀντικειμένου ¹. Ἐξωστρεφῆς εἶναι ὁ διανοούμενος, συναισθανόμενος καὶ πράττων, ἐν γένει ὁ ζῶν συμφώνως πρὸς τὰς ἀμέσους σχέσεις, ἃς ἔχει πρὸς τὰ ἀντικείμενα, εἴτε ἀγαθαὶ καὶ ὀρθαὶ εἴτε κακαὶ καὶ ἐσφαλμέναι εἶναι αὐταί. Ὁ ἐξωστρεφῆς ἔχει ἀναμφιβόλως καὶ ἰδικὰς του, ὑποκειμενικάς, γνώμας, ἀλλ' ἡ δύναμις αὐτῶν εἶναι μικροτέρα τῆς τῶν ἐξωτερικῶν, ἀντικειμενικῶν ὄρων τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ἡ συνειδήσις τοῦ ἐξωστρεφοῦς βλέπει πρὸς τὰ ἔξω· διότι πάντοτε ἔξωθεν προσέρχεται αὐτῷ τὸ κυρίως διορίζον τὸν βίον του.

Αἱ ἐπιδράσεις τῶν περὶ αὐτὸν προσώπων καὶ πραγμάτων ἀπορροφοῦν τὸ διαφέρον καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐξωστρεφοῦς καὶ ρυθμίζουν τὰς πράξεις του. Ἠθικοὶ νόμοι τοῦ ἐξωστρεφοῦς εἶναι αἱ ἀπαιτήσεις τῆς κοινωνίας καὶ αἱ ἐν αὐτῇ κρατοῦσα ἠθικαὶ γνώμαι. Ἐὰν ἡ κρατοῦσα ἠθικὴ θεωρία ἦτο ἄλλη, καὶ τοῦ ἐξωστρεφοῦς αἱ ὑποκειμενικαὶ ἠθικαὶ ἀρχαὶ θὰ ἦσαν ἄλλαι, χωρὶς νὰ ἔχη μεταβληθῆ ἡ καθόλου ψυχικὴ αὐτοῦ σύστασις.

Ἄλλ' ἡ ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν παραγόντων ἀπόλυτος ἐξάρτησις δὲν σημαίνει καὶ τελείαν καὶ ἰδεώδη προσαρμογὴν πρὸς τοὺς γενικοὺς ὄρους τῆς ζωῆς. Διότι οἱ βιοτικοὶ ὄροι εἶναι δυνατὸν κατὰ τινα ἱστορικὴν περίοδον ἢ ἐν τινι τόπῳ νὰ εἶναι ἀνώμαλοι. Ὅθεν δύναται τις βεβαίως, ζῶν ἐν τῇ περιόδῳ ἢ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, νὰ εὐδαιμονῆ, ἀλλὰ μόνον ἕως οὗ συγκαταστραφῆ μετὰ τῶν ἄλλων ἐνεκα τῆς ἐξαμαρτήσεως πρὸς τοὺς γενικοὺς βιοτικοὺς νόμους.

Ὁ μὲν ὀρθῶς προσαρμοζόμενος διαφυλάττει τοὺς ἀναγκαίους γενικοὺς βιοτικοὺς νόμους. Ἄλλ' ἡ προσαρμογὴ τῶν ἐξωστρε-

1. Ἀντικείμενον ἐνταῦθα καὶ πανταχοῦ ἀλλαγῷ τοῦ συγγράμματος τούτου λέγεται πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἔξω τοῦ ὑποκειμένου, εἴτε ἐμψυχον εἴτε ἀψυχον. Ἀντικείμενον πρὸς τινα οἰουδήποτε ἀνθρώπον εἶναι πάντες οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, πάντα τὰ ἐμψυχα καὶ ἀψυχα ὄντα, ἅτινα περιβάλλουν αὐτόν. Ἀντικειμενικὸν δὲ καλεῖται πᾶν τὸ ἀνήκον ἢ ἔχον σχέσιν μὲ τὸ ἀντικείμενον κατὰ τὴν σημασίαν ταύτην.

φῶν εἶναι ἀπλή, ἄνευ προστριβῶν, ἀποδοχή τῶν δεδομένων ἐξωτερικῶν περιστάσεων καὶ δὴ πολλάκις οὕτως ὑπερβολική, ὥστε νὰ παραγνωρίζονται οἱ προφανέστατοι καὶ ἀναγκαιότατοι τῶν ὑποκειμενικῶν τῆς ὑπάρξεως ὄρων, οἷον ἡ ὑγεία τοῦ σώματος.

Ἡ ἐξωστρέφεια ἀποβαίνει πολλάκις οὕτως ὑπερβολική, ὥστε παραγνωρίζεται ὀλοσχερῶς τὸ ὑποκείμενον καὶ θυσιάζεται ἀτόπως· οὕτω λ.χ. συνεχῆς αὐξησις παραγγελιῶν καὶ ἀκατάσχετος ροπή πρὸς πραγμάτων διαρκῶς ἀναφαινομένων νέων σχεδίων ἐπιχειρήσεων ἐπιφέρει ἐν τέλει τὴν ψυχικὴν συντριβὴν πολλῶν ἐμπόρων. Ὁ κίνδυνος, ὃν διατρέχει ὁ ἐξωστρέφης εἶναι, ὅτι παρασύρεται ἰσχυρῶς πρὸς τὰ ἀντικείμενα, ἀπορροφεῖται ὑπ' αὐτῶν καὶ χάνεται ἐντελῶς εἰς αὐτά. Ἐντεῦθεν δὲ προέρχονται διαταραχαὶ τῆς λειτουργίας τῶν νεύρων ἢ βραδύτερον καὶ πραγματικαὶ τῶν σωματικῶν ὀργάνων βλάβαι, τῶν ὁποίων ἡ σημασία εἶναι ἀναπληρωματική, ἀναγκάζουν δηλαδὴ τὸ ὑποκείμενον εἰς ἀκούσιον αὐτοπεριορισμόν. Ἐὰν αἱ νοσηραὶ ἐκδηλώσεις εἶναι λειτουργικαί, ἡ ἰδιάζουσα αὐτῶν φύσις δυνατὸν νὰ ἐκφράζη συμβολικῶς τὴν νοσηρὰν ψυχικὴν κατάστασιν· π. χ. αἰδός, τοῦ ὁποίου ἡ δόξα ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐπικίνδυνον ἀκμὴν, ἡ ὁποία παραπλανᾷ αὐτὴν εἰς ἀσυμμέτρους δαπάνας ἐνεργείας, ἐξαίφνης ἀδυνατεῖ νὰ παράγῃ τοὺς ὑψηλοὺς τόνους ἕνεκα νευρικῆς κωλύσεως. Παρ' ἀνδρὶ, ὅστις τάχιστα ἐκ μετρικωτάτης κοινωνικῆς θέσεως ἀνῆλθεν εἰς λίαν περίβλεπτον καὶ λίαν εὐέλπιδα, οἱ ψυχολόγοι ἀνευρίσκουν πάντα τὰ συμπτώματα νευρικῆς ἀδημονίας. Ἄνηρ προτιθέμενος νὰ νυμφευθῇ γυναῖκα ὑπ' αὐτοῦ θεοποιουμένην, ἀλλ' ἔχουσαν χαρακτῆρα ἀμφίβολον, καταλαμβάνεται ὑπὸ νευρικοῦ σπασμοῦ τοῦ λάρυγγος, ὅστις ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ περιορίζεται εἰς τὴν πόσιν δύο κυπέλλων γάλακτος ἀνά τρεῖς ὥρας λαμβανομένων. Τοιοῦτοτρόπως ἰσχυρῶς ἐμποδίζεται νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν μνηστὴν αὐτοῦ καὶ ἡ μόνη δυνατὴ ἀσχολία αὐτοῦ εἶναι ἡ θρέψις τοῦ σώματός του. Ἄνηρ, τοῦ ὁποίου ηὐξήθησαν ὑπερμέτρως τὰ ἐκ τῶν ἐπικερδῶν ἐμπορι-

κῶν ἐργασιῶν του βάρη κατέχεται ὑπὸ παροξυσμῶν δίψης, ἔνεκα τῶν ὁποίων ταχέως περιπίπτει εἰς ὑστερικὸν ἀλκοολισμόν. Κατὰ τὴν γνώμην δὲ τοῦ Γιούγκ ἡ συνήθης νεύρωσις τοῦ ἐξωστρεφοῦς τύπου εἶναι ἡ ὑστερία, τῆς ὁποίας συνήθης χαρακτηριστικὴ ἰδιότης εἶναι ἡ ὑπερβολικὴ ἀπὸ τοῦ περιβάλλοντος ἐξάρτησις. Ὁ ὑστερικὸς τείνει διαρκῶς εἰς τὸ νὰ προκαλῆ τὸ διαφέρον τῶν ἄλλων. Παροιμιώδης δὲ εἶναι ἡ ὑποβολιμότης αὐτοῦ. Ἐναργέστατον δὲ τεκμήριον τῆς πρὸς τὰ ἔξω στροφῆς τοῦ ὑστερικοῦ εἶναι καὶ ἡ ἀκατάσχετος ῥοπή εἰς τὸ μεταδίδειν εἰδήσεις, ἢ τις πολλάκις προβαίνει μέχρι τῆς ἐξευρέσεως φανταστικῶν γεγονότων. Ἐντεῦθεν δὲ προέρχεται τὸ καλούμενον ὑστερικὸν ψεῦδος.

Ὁ ὑστερικὸς «χαρακτήρ» κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὑπερβολικὴ αὐξησις τῆς κανονικῆς θεμελιώδους ψυχικῆς τάσεως· βραδύτερον ὁμως συμπλέκεται μετ' ἀναπληρωματικῶν ἀντιδράσεων τοῦ ἀσυνειδήτου, αἱ ὁποῖαι ἔνεκα τῆς ὑπερβολικῆς πρὸς τὰ ἔξω στροφῆς ἀναγκάζουν βιαίως τὴν ψυχικὴν ἐνέργειαν διὰ σωματικῶν διαταραχῶν νὰ στραφῆ πρὸς τὰ ἔνδον. Ἡ ἀντίδρασις δὲ αὕτη τοῦ ἀσυνειδήτου γεννᾷ ἑτέρας νοσηρὰς ἐκδηλώσεις, αἵτινες εἶναι μᾶλλον ἐνδοστρεφεῖς. Εἰς ταῦτα ἀνήκει πρὸ πάντων ἡ νοσηρῶς ἐπηυξημένη ἐνέργεια τῆς φαντασίας.

Ταῦτα μὲν περὶ τῆς τάσεως τῆς συνειδήσεως τοῦ ἐξωστρεφοῦς. Ἐρχόμεθα νῦν νὰ ἴδωμεν τὴν γενικὴν κατεύθυνσιν, τὴν κυρίαν τάσιν τοῦ ἀσυνειδήτου.

2. Ἡ τάσις τοῦ ἀσυνειδήτου.

Ἡ συνειδητὴ τάσις τοῦ ἐξωστρεφοῦς πρὸς μονομερῆ ἐξάρτησιν τῶν ψυχικῶν γεγονότων ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἐπαυξανομένη, καταπιέζει ἐπὶ βλάβῃ τὸν ὑποκειμενικὸν αὐτῶν παράγοντα, ὅστις εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀσυνειδήτος καὶ ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῆς ἐξωστρεφείας τῆς συνειδήσεως.

Ἐν τῷ ἀσυνειδήτῳ ἡ ψυχικὴ ἐνέργεια στρέφεται ἀθρόα πρὸς

τάς ὑποκειμενικάς ἀνάγκας καί ἀπαιτήσεις, αἰτινες παρά τῷ ἐξωστρεφεῖ ἀπωθοῦνται καί καταπιέζονται ὑπὸ τῆς ἰσχυρῶς αὐξανομένης συνειδητῆς τάσεως. Ἡ δὲ πλήρης ἀπορρόφησις τῆς συνειδήσεως ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων ἐν τέλει προσκρούει πρὸς τὴν ἰσχυρὰν διαμαρτυρίαν τῶν καταπιεζομένων ὑποκειμενικῶν γνωμῶν, δοξασιῶν, πόθων, συναισθημάτων, αἵτινα στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἱστορίας καί τοῦ ἀτόμου καί τῆς ἀνθρωπότητος. Ταῦτα δὲ πάντα ἰσχυρῶς ἀπωθούμενα εἰς τὸ ἀσυνείδητον καὶ μὴ καλλιεργούμενα ἐν τινὶ μέτρῳ συνειδητῶς παραμένουν ἀρχέγονα καί παιδαριώδη. Οὕτω πολλάκις ἢ καθ' ὑπερβολὴν ἠϋξημένη συνειδητὴ ἐξωστρέφεια ἐξαναγκάζει τὴν ἐν τῷ ἀσυνείδητῳ κρατοῦσαν ἐνδοστρέφειαν εἰς παιδαριώδη ἢ καὶ ἐγκληματικὸν ἐγωϊσμόν, εἰς πόθους αἰμομειξίας κ.τ.τ. Ὁ ἄχρι τοῦδε δηλαδὴ ἀσυνείδητος παραμένων ἐγωϊσμός, νηπιασμός καὶ ἀρχαϊσμός ἀποβάλλουν ἐνεκα τῆς ὑπερβολικῆς αὐτῶν ἀπωθήσεως τὸν ἀρχικῶς συμπληρωματικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα καὶ ἀγωνίζονται ἐν τέλει φανερά κατὰ τῆς συνειδητῆς ἐξωστρεφοῦς τάσεως, ἵνα ἐκβαλόντες αὐτὴν καὶ ἀπωθήσαντες εἰς τὸ ἀσυνείδητον καταλάβουν αὐτοὶ τὴν συνείδησιν. Οὕτω π.χ. ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς ἀπαιτεῖ παρά τῶν δραστηρίων πρακτικῶν ἀνθρώπων ὡς ἰδεώδεις τὴν συγκέντρωσιν ὅλης τῆς ψυχικῆς ἐνεργείας εἰς ἓνα τελικὸν σκοπόν. Ἄλλ' ἐνεκα τῆς ὑπερβολῆς ταύτης πλεῖστοι ἐν τέλει γίνονται ὑποχείριοι ὑποκειμενικῶν ἀπαιτήσεων, αἰτινες ἔχουσι παιδαριώδη καὶ ἀρχέγονον χαρακτῆρα· οὕτω δὲ οὗτοι καταστρέφονται ἢ ἀντικειμενικῶς διὰ τοῦ ναυαγίου τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν ἢ ὑποκειμενικῶς διὰ νευρώσεων, διὰ τῆς προσφυγῆς εἰς τὴν κατάχρησιν ναρκωτικῶν, οἶνοπνεύματος ἢ εἰς τὴν αὐτοκτονίαν.

Αἱ ἀσυνείδητοι διαθέσεις ἔχουσι ἰσχυρὰν τὴν ἰδιότητα νὰ παύουν νὰ εἶναι ἀπλῶς ἀναπληρωματικαὶ καὶ νὰ ἀποβαίνουν καταστρεπτικαί, ἐὰν συνειδητῶς παραγνωρισθῶμεν αἱ ἐξ ὀλοκλήρου στερηθῶσι τῆς ἐνεργοῦ αὐτῶν ἐκδηλώσεως καὶ μετρίας τινὸς συνειδητῆς καλλιεργείας.

Ἡ ψυχικὴ ἰσορροπία, ἐπομένως ἡ ὑγεία τοῦ ἐξωστρεφοῦς, διασώζεται ἐὰν μὴ καταπιέζεται ὀλοσχερῶς ἢ ἐκδήλωσις καὶ τινῶν ἐνδοστρεφῶν διαθέσεων, αἵτινες πάντοτε εἰς πάντα ἐξωστρεφῆ ἐν δευτερευούσῃ μοίρᾳ ὑπάρχουσι.

Ἡ πρὸς τὰ ἐξω στροφή εἶναι τὸ κυρίως κρατοῦν ἐν τῷ τύπῳ τούτῳ· αὕτη εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς συνειδητῆς προσωπικότητος, τῶν προθέσεων, τῆς βουλήσεως κλ. αὐτῆς· ἡ δὲ πρὸς τὰ ἐνδον στροφή εἶναι ἴτι· δευτερεύον, εἰς ὃ ὀφείλονται γεγονότα ἐλάχιστα συνειδητὰ ἢ ὅλας ἀσυνειδήτα, γεγονότα, περὶ τῶν ὁποίων κοινῶς λέγομεν, ὅτι μᾶς συμβαίνουν χωρὶς νὰ τὸ καταλαμβάνωμεν καλὰ - καλὰ. Τοιαῦτα λ.χ. εἶναι παραπτώματα τῆς γλώσσης, σκαιότης συμπεριφορᾶς, ἐνῶ ἄλλως φέρεται τις κατὰ κανόνα ἀμέμπτως.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἀσυνειδήτου εἰς τὰ συνειδητὰ ψυχικὰ γεγονότα εἶναι συνεχῆς, δύσκολον εἶναι πολλάκις νὰ κρίνη τις, τίνες τῶν ἰδιοτήτων τοῦ χαρακτῆρος προσώπου τινὸς ἀνήκουν εἰς τὸ συνειδητὸν καὶ τίνες εἰς τὸ ἀσυνειδητὸν μέρος αὐτοῦ. Μόνον δὲ ἀκριβῆς καὶ βαθεῖα ἀνάλυσις δύναται εἰς τοιαύτας περιπτώσεις νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ τῆς λειτουργίας, ἣτις ὑπόκειται ἐντελῶς εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς φερούσης τὸν χαρακτῆρα τοῦ τυχαίου καὶ αὐθορμήτου. Ἡ πρώτη τούτων εἶναι πάντοτε ἡ ἀνωτέρα καὶ εὐρύτερον διακεκριμένη εἰς ἐπὶ μέρους λειτουργίας· ἡ δὲ δευτέρα εἶναι δευτερεύουσα, ἥττον ἀνεπτυγμένη καὶ ἐπομένως ἔχει ἰδιότητας ἀρχηγόνους καὶ νηπιώδεις. Πολλάκις ἡ μὲν πρώτη παρέχει τὴν ἐντύπωσιν τοῦ κανονικοῦ, ἡ δὲ δευτέρα τὴν τοῦ ἀνωμάλου καὶ παθολογικοῦ.

Ταῦτα μὲν γενικῶς περὶ τοῦ ἐξωστρεφοῦς τύπου.

Προβαίνομεν δὲ νῦν εἰς τὴν περιληπτικὴν περιγραφὴν τῶν ἐπὶ μέρους εἰδῶν τοῦ ἐξωστρεφοῦς, αἵτινα διακρίνονται ἀλλήλων διὰ τῆς ἐκάστοτε κρατούσης θεμελιώδους ψυχικῆς λειτουργίας.

3. Ὁ ἐξωστρεφῆς διακοητικὸς τύπος.

Ἐνταῦθα ὁ Γιούγκι κατὰ πρῶτον κάμνει λόγον περὶ τῆς ἐξωστρεφοῦς διανοήσεως καθ' ἑαυτήν. Αὕτη κατ' αὐτὸν ἀποβλέπει εἰς τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ ἀντικειμενικά γεγονότα.

Δυνατὸν δὲ αὕτη νὰ εἶναι διανόησις ὄχι μόνον συγκεκριμένων πραγμάτων καὶ γεγονότων, ἀλλὰ καὶ ἀφηρημένων ἰδεῶν· ἀλλ' αὗται προέρχονται κυρίως ἐξωθεν, εἴτε ἐκ τῆς παραδόσεως εἴτε ἐκ τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας. Ἐκ τῶν ὑποκειμενικῶν πηγῶν ὀλίγα ἀντλεῖ ἡ ἐξωστρεφῆς διανόησις, ἥτις ἐν τέλει πολλακίς καὶ παντελῶς ἀγνοεῖ αὐτάς. Πιστῶς τὰ ἐξωτερικά γεγονότα ἀκολουθοῦσα φαίνεται ἀνερχομένη εἰς τὴν ὑψίστην αὐτῆς ἀκμὴν, ἐὰν δύναται νὰ καταλήξῃ εἰς γενικώτερον κύρος ἔχουσαν γνώμην τινα. Τούτου δ' ἕνεκα παρέχει πολλακίς τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι στερεῖται τῆς προσηκούσης ἐλευθερίας καὶ ἀμβλυωπεῖ.

Ἄλλ' ἡ ὑποτίμησις αὕτη τῆς ἐξωστρεφοῦς διανοήσεως πλειστάκις δὲν εἶναι ὀρθή. Τὸ ἄναντίον αὕτη δὲν εἶναι ὀλιγώτερον γόνιμος καὶ δημιουργικὴ τῆς ἐνδοστρεφείας· καταφαίνεται δὲ λαμπρῶς ἡ ἀξία αὐτῆς πρὸ πάντων, ὅσάκις διανόημά τι ὑποκειμενικῶς διωρισμένον, οἷον ὑποκειμενικὴ τις πεποιθήσις, ἀνάγκη νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ κυρωθῇ ἀναλυτικῶς δι' ἀντικειμενικῶν γεγονότων.

Καταφανεστέρα δὲ εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν δύο τρόπων τῆς διανοήσεως, ὅσάκις ἡ ὑποκειμενικῶς διωρισμένη διανόησις προσπαθεῖ νὰ ὑποβάλλῃ ἀντικειμενικά γεγονότα ὑπὸ τινα ὑποκειμενικὴν ἰδέαν. Τότε δὲ ἀναπόφευκτος εἶναι ἡ ἀμοιβαία ἔρις καὶ τὰ βλαβερὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα· διότι ἐνδοστρεφῆς καὶ ἐξωστρεφῆς διανόησις καθ' ἑαυτάς εἶναι μονομερεῖς καὶ ἐν μέρει μόνον ἔγκυροι· διὰ δὲ τοῦτο ἀναγκαῖα εἶναι ἡ ἀμοιβαία ἐπίδρασις, ἐὰν μέλλουν ὁ γ' ἄ νὰ παράγωνται διανοήματα. Ἐὰν δὲ τὰ ἀντικειμενικά γεγονότα καθ' ὑπερβολὴν διορίζουν τὴν διανόησιν, ἀποβαίνει αὕτη στείρα καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἀνέλθῃ ἐλευθέρως μέχρι τῆς κατ' ἀφαίρεσιν εὔρέσεως ἔγκυρου τινὸς ἐννοίας, παραμένει δὲ προσκεκολλημένη ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέ-

λους πρὸς τὸ ἀμέσως δεδομένου καὶ συγκεκριμένου. Καὶ ἀντιστρόφως, εἰάν ἡ διανόησις αὕτη ἔχη ἰδέαν τινὰ ἀντικειμενικὴν, ἦτοι ἐξωθεν εἰλημμένην, εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐξεύρη τὴν ὀρθὴν ὁδὸν πρὸς τὴν ἐπὶ μέρους ἐμπειρίαν καὶ ἐμμένει εἰς ταυτολογίας μᾶλλον ἢ ἦττον ἀτελεῖς. Εἰκόνα λαμπρὰν τῆς διανοητικῆς ταύτης καταστάσεως παρέχουν οἱ ὕλισταιί.

Καθ' ἑαυτὴν ἡ ἐξωστρεφῆς διανόησις συλλέγει μέγα πλῆθος ἐμπειριῶν ἀσυνάρτητον καὶ ἀκατέργαστον. Ἐντεῦθεν δὲ προκύπτει διάσπασις τῆς διανοίας, ἥτις ἀποφεύγεται πολλάκις διὰ τινος γενικῆς ἐννοίας οἷον «ὑλῆ», «ἐνέργεια» κλπ. ἥτις συνάπτει τὰς ἀσυνδέτους ἐκείνας ἐμπειρίας. Ἐάν ὅμως ἡ ἐξωστρεφῆς διανόησις ἀσχολῆται περὶ ἰδέαν τινὰ κατὰ παράδοσιν διασωζομένην καὶ ἀπὸ ταύτης ἐξαρτᾶται, συλλέγονται γεγονότα πολλά, τὰ ὁποῖα βίᾳ κατατάσσονται ὑπ' αὐτὴν, παραγνωρίζονται δὲ ἄλλαι ἰδέαι εἰς ἃς εὐλόγως πλείστα τῶν ἐμπειρικῶν τούτων γεγονότων ὑπάγονται.

Εἰς τὴν πεπελανημένην ταύτην, ἄκρως μονομερῆ, κατεύθυνσιν τῆς διανοίας ὀφείλει κατὰ Γιούγκ τὴν γένεσιν αὐτοῦ τὸ ἰλιγιῶδες τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων πλῆθος δῆθεν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων.

Μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς ἐξωστρεφοῦς διανοήσεως καθ' ἑαυτὴν προβαίνει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν τοῦ ἐξωστρεφοῦς διανοητικοῦ τύπου.

Ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ οὐδέποτε αἱ ψυχικαὶ λειτουργίαι ἔχουσι τὴν αὐτὴν δύναμιν, πάντοτε δὲ πρωτεύει τις. Ἐάν δὲ παρά τινι πρωτεύῃ ἡ διάνοια, οὗτος ὑπάγεται εἰς τὸν διανοητικὸν τύπον. Ἐάν δὲ οἱ συλλογισμοὶ τούτου ἀφορμῶνται ἀπὸ γεγονότων ἀντικειμενικῶν ἢ ἀπὸ γενικῶν ἰδεῶν, ἐξωθεν προσληφθεισῶν, ὁ διανοητικὸς τύπος, εἰς ὃν ὑπάγεται, καλεῖται ἐξωστρεφῆς. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ τύπου τούτου νομίζοντες, ὅτι μόνον ἡ γνώμη αὐτῶν ἐκπροσωπεῖ καθαρῶς τὴν πραγματικότητα, ἀξιοῦν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων νὰ ἀσπάζωνται αὐτὴν ἄνευ ἀντιρρήσεων. Ἀγαθόν, κακόν, καλόν, ὀρθόν κλπ. εἶναι μόνον ὃ, τι συμφωνεῖ πρὸς τὴν γνώμην των. Καὶ ἐάν μὲν αἱ γνώ-

μαι τῶν ἀνθρώπων τούτων εἶναι ἰκανῶς ὀρθαί, εἶναι δυνατόν νὰ προέλθουν ἐκ τοῦ τύπου τούτου σπουδαῖοι μεταρρυθμισταί, δημόσιοι κατήγοροι, ὑγιῶν ἠθικῶν ἀρχῶν ἐφαρμοσταί, προπαγανδισταί σπουδαίων νεωτερισμῶν. Καὶ ὠφελοῦν οὗτοι πολὺ τὴν κοινωνίαν. Ἄλλ' ὅσῳ περισσότερο περιορισμένοι καὶ ἐσφαλισμένοι εἶναι αἱ γνώμαι τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, τόσῳ εὐκολώτερον γίνονται μικρολόγοι καὶ μεμψίμοιροι, πείσμονες ἀξιοῦντες νὰ ὑποτάξουν ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὰς ἐξωθεν εἰλημμένας, ἀλλὰ ἀνευδότως τηρουμένας γνώμας τῶν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο τούτων ἄκρων ὑπάρχει ἡ πλειονότης τῶν εἰς τὸν τύπον τούτων ὑπαγομένων.

Ὁ ἐξωστρεφῆς διανοητικὸς τύπος ἀδιαλείπτως τείνει νὰ καταπιέζη τὰς ἄλλας ψυχικὰς λειτουργίας. Πρὸ πάντων δὲ καταπιέζονται αἱ συναισθηματικαὶ ἐκδηλώσεις, οἷον αἱ καλλιτεχνικαί, ἡ φιλία, αἱ θρησκευτικαὶ ἐμπειρίαι κλπ. Ζῶσι δὲ αὗται ἐν τῷ ἀσυνειδήτῳ παρ' ὀλιγίστοις μὲν διὰ παντός· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δέ, εὐνοοῦσης τῆς ἀρχικῆς φυσικῆς καταβολῆς καὶ τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων, ἐπέρχονται στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας αἱ ἀπωθούμεναι αὗται βιοτικαὶ ἐνέργειαι ἐκδηλοῦνται ἐμμέσως διὰ διαταραχῶν τοῦ συνειδητοῦ βίου. Ἐὰν δὲ αἱ διαταραχαὶ αὗται ἀνέλθουν εἰς μεγάλην ἰσχύν, ἔχομεν πρὸ ἡμῶν νευρώσεις. Ἄλλ' αὗται συνήθως ἀποφεύγονται διὰ τῆς καθ' ὄρμην γινομένης μετριάσεως τῆς ἐμμονῆς ἀνευδότως εἰς ὠρισμένας γνώμας, ἥτις (μετρίασις) παρουσιάζεται περιβεβλημένη πρόσχημά τι λογικῆς αἰτιολογίας.

Ἐπειδὴ τὸ συναίσθημα εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀντιτιθεμένη πρὸς τὴν διανόησιν ψυχικὴ ἐνέργεια, ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἀπωθήσεως αὐτοῦ παράγονται γεγονότα τοὺς πολλοὺς καταπλήσσοντα. Μέρος μὲν τῶν συναισθημάτων εἶναι δυνατόν νὰ ὑποτάσσωνται καὶ ὑποστηρίζουν τὴν διανόησιν, μέρος δὲ ἀδύνατον νὰ συμβιβασθῇ καὶ ἐπομένως ἀπωθεῖται εἰς τὸ ἀσυνειδήτῳ, ἔνθα ἀναπτύσσει ἐνέργειαν ἀντίθετον πρὸς τοὺς συνειδητοὺς σκοποὺς καὶ δὴ τοσοῦτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἰσχυροτέρα ἡ ἀπώθησις. Οὕτω

π.χ. ἡ συνειδητὴ καὶ ἐξαιρετὸς φιλανθρωπία πολλῶν διακόπτεται ἐξαίφνης ὑπὸ φιλαυτίας, ἡ ὁποία δὲν ἀποκαλύπτεται οὐδ' εἰς αὐτὸν τὸν ἔχοντα, ἀλλ' ἡ ὁποία εἰς πράξεις ἀνιδιοτελεῖς ἐπιθέτει τὴν σφραγίδα τῆς ἰδιοτελείας. Ὑπάρχουν ἐπιστήμονες, οἵτινες βαθύτατα πεπεισμένοι περὶ τῆς ἐγκυρότητος τῆς γνώμης τῶν προσάγουσιν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ψευδῆ τεκμήρια. Ὑπάρχουν ἰδεολόγοι ἐξωστρεφεῖς, οἵτινες τὴν πραγμάτων τῶν ἰδεῶν αὐτῶν χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος ἐπιδιώκουν καὶ διὰ τοῦ ψεύδους καὶ δι' ἄλλων μὴ ἠθικῶν μέσων. Τοὺς τοιοῦτους κατὰ τὰλλα ἀνωτέρους ἀνθρώπους παραπλανᾷ ἡ δευτερεύουσα ἀπωθουμένη συναισθηματικὴ λειτουργία, ἥτις ἐκ τοῦ ἀσυνειδήτου δρᾷ παραπλανητικῶς.

Ἡ ἀπώθησις τοῦ συναισθήματος εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν πολλοὶ χάριν τῆς πραγματώσεως τοῦ ἰδεώδους αὐτῶν παραμελοῦσιν ὑγείαν, κοινωνικὴν θέσιν, τὴν οἰκογένειαν. Ἡ ἀπώθησις αὕτη ἐρμηνεύει τὸ οὐχὶ σπάνιον φαινόμενον, ὅτι πολλοὶ κατ' οἶκον μὲν εἶναι σκληροὶ τύραννοι, ἐξω δὲ τῆς οἰκίας φιλόανθρωποι.

Ἡ αὕτη ἀπώθησις τοῦ συναισθήματος, ἥτις συμβαδίζει μεθ' ὑπερβολικῆς ἀπροσωπίας τῆς συνειδητῆς τοῦ νοεῖν κατευθύνσεως, γεννᾷ ἰσχυρὰν προσωπικὴν εὐαισθησίαν τῶν καταπιεζομένων συναισθημάτων, καθ' ἣν λ.χ. πᾶς εἰλικρινῆς ἔλεγχος τῶν στερεοτύπως διαφυλαττομένων κανόνων ἐκλαμβάνεται ὡς προσωπικὴ δυσμένεια. Ἐξ αὐτῆς παράγεται μνησικακία, πάθος ἐκδικήσεως, μίσος μὴ συνειδητὸν πρὸς πᾶν νέον ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸν παραδεδεγμένον κανόνα. Ἡ μὴ συνειδητὴ προσωπικὴ αὕτη εὐαισθησία παράγει ἄκαμπτον δογματισμόν, ἡ διατήρησις τοῦ ὁποίου διὰ παντὸς μέσου εἶναι ἀναγκαία· διότι μετ' αὐτοῦ συνεδέθη ἀρρήκτως ἡ αὐτοδιάσωσις τῆς προσωπικότητος. Τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὴν λαμπρὰν τοῦ συγγραφέως ἐρμηνείαν ἡ ἀλήθεια ταυτιζομένη ἀσυνειδήτως μετὰ τοῦ ὑποκειμένου ἐξουθενοῦται εἰς περιπαθῆ πλαγγόνα, ἥτις ἔχει ἀνάγκην προστασίας κατὰ πάσης προσβολῆς ἀκόμη καὶ διὰ προσωπικῶν ἐπιθέσεων καὶ διὰ διαβολῶν κατὰ τοῦ ἐλέγχοντος. Ὁ δογματισμὸς τοῦ ὑπερτροφίαν

πάσχοντος έξωστρεφούς άγει εις την άπορριψιν πάσης εύρυτέρας μετριώτερας και έγκυροτέρας κοσμοθεωρίας. Άπορρίπτων π.χ. την θρησκείαν έξυμώνει εις θρησκείαν την ιδικήν του έν τή συνειδήσει νόμου κύρος προσλαβοῦσαν γνώμην, ήτις ούτως άποβαίνει διανοητική δεισιδαιμονία.

Έκ τής άπωθήσεως ταύτης, ήτις, όσω περισσότερον αύξάνεται, τόσω Ισχυροτέρα καθιστά την έκ του άσυνειδήτου αντίδρασιν τών άπωθουμένων ψυχικών λειτουργιών, γεννώνται και άμφιβολία, κατά τών όποίων αντίτάσσεται συνειδητός ό φ α ν α τ ι σ μ ό ς. Έν τέλει δέ δυνατόν νά προέλθη άπόλυτος αντίθεσις τής συνειδήσεως πρός τό άσυνειδήτον, οίον συνειδητός όρθολογισμός και άκρα του άσυνειδήτου άλογία (Irrationalität), συνειδητή συγχρονισμένη έπιστημονικότης και πρωτόγονος άρχαϊκότης και δεισιδαιμονία του άσυνειδήτου.

Έπειδή δέ ή διανόησις ώς πρωτεύουσα ψυχική λειτουργία είναι ίδιον μάλλον του άνδρος παρά τής γυναίκος, ό δογματισμός και πάντα έν γενει τά άνωτέρω περιγραφέντα φαινόμενα παρατηρούνται πολύ συνηθέστερον εις άνδρας παρά εις γυναίκας.

Η διανόησις του ύγιους έξωστρεφούς τύπου είναι θετική και δημιουργική. Αναλύουσά τι συνθέτει παρευθός έκ νέου. Άναιρεθείσαν δέ τινα άξίαν αναπληροί δι' έτέρας. Ο ύ γ ι ή ς έξωστρεφής διανοητικός τύπος ούδέποτε είναι άπολύτως ανατρεπτικός.

Μετά ταῦτα ό Γιούγκ προβαίνει εις την περιγραφην του χαρακτήρος, εάν ή έξωστρεφής διανόησις δέν είναι ή πρωτεύουσα ψυχική λειτουργία, αλλά δευτερεύουσα άκολουθοῦσα άλλην πρωτεύουσαν. Έν τή περιπτώσει ταύτη, λέγει, ή διάνοια διαλογίζεται περί του γεγενημένου, αναλύει και έπεξεργάζεται αυτό χωρίς νά προσθέτη νέον τι, γίνεται Έπιμηθεύς. Ούτω πολλοί μετ' έμπειρικών τι γεγονός κρίνουν περί αυτού λογικώς, άλλ' ούδέν δύνανται νά προσθέσουν εις τό άμέσως κατ' έμπειρίαν δεδομένον. Οί τοιοῦτοι ώς επί τό πολύ λέγουσι: «Ένόησα, ήμπορώ νά σκεφθῶ περί αυτού».

Ἐάν δὲ ἡ πρωτεύουσα λειτουργία εἶναι πολὺ ἰσχυροτέρα τῆς δευτερευούσης διανοητικῆς, ἡ ἀκολουθεῖ αὕτη, καθόσον εἶναι συνειδητῆ, ἐκείνην προσάγουσα τεκμήρια πρὸς αἰτιολογίαν τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῆς πολλάκις ὀξέως ἀντιφάσκοντα πρὸς τοὺς νόμους τῆς λογικῆς ἢ παραμένουσα εἰς αὐτοὺς πιστῆ ἀγωνίζεται κατὰ τῆς πρωτευούσης λειτουργίας καὶ τοῦτου ἕνεκα ἀπώθειται ὑπ' αὐτῆς ἰσχυρότερον· ὁσάκις ὁμως κατορθώνει νὰ εἶναι συνειδητῆ, φέρει πάντοτε τὸν χαρακτήρα τῆς ἀρνητικῆς καὶ στερεῖται δημιουργικότητος. Πρὸ πάντων δὲ ἔχει τὴν ῥοπήν νὰ στερῆ τὸ κρινόμενον ἀντικείμενον πάσης αὐτοτελοῦς ἀξίας καὶ νὰ ἀνάγῃ αὐτὸ εἰς ἕτερόν τι εὐτελές ἢ μωρόν. Τὸν ἀγωνιζόμενον λ.χ. περὶ ἰδέας τινὸς ἡ ἀρνητικὴ διανόησις δὲν προσπαθεῖ νὰ κρίνῃ κατὰ τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ καὶ τῆς ἰδέας, ὑπὲρ ἧς ἀγωνίζεται, ἀξίαν, ἀλλ' εὐθύς ἀποδίδει τὸν ἀγῶνα εἰς ἕτερα ἐκτὸς τῆς ἰδέας κείμενα αἷτια, οἷον εἰς ὑλικὰς ὠφελείας, τὰς ὁποίας κατ' αὐτὸν θὰ προσπορισθῇ ὁ ἀγωνιζόμενος. Τὸ ἐρώτημα αὐτοῦ εἶναι «πόσα θὰ κερδίσῃ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦτον;»

Παράδειγμα τοιαύτης ἀγόνου καὶ μόνον καταστρεφούσης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ δημιουργούσης διανοήσεως παραθέτει ὁ Γιούγκ τὸν ὑλισμὸν καὶ τὴν θεοσοφίαν. Ἀμφότεροι εἶναι δημιουργήματα οὐχὶ αὐτοτελῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν, ἀλλ' ὑποτελῶν εἰς ἄλλας, ὑπὸ τῶν ὁποίων σύρονται βιαίως. Ἀμφότεροι εἶναι ἀρνητικοὶ καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ μὲν ὑλισμὸς ἀνάγει τὴν ψυχολογίαν εἰς τὴν συνήθη μηχανοκρατούμενην φυσιολογίαν, ἡ δὲ θεοσοφία ἀνάγει τὰ πάντα εἰς ἐννοίας τῆς ἰνδικῆς μεταφυσικῆς. Ἀμφότεροι μοναδικὴν ἔχουν ῥοπήν τὴν ἀνατροπὴν καὶ τὴν καταστροφὴν ἀνωτέρων ἰδεῶν καὶ ἰσχυρῶς παρακωλύουν τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν· διότι διὰ φαινομενικῶν ἐρμηνειῶν καταστρέφουν τὸ πρὸς τὰ πράγματα διαφέρον καὶ ἐμποδίζουν τὴν σοβαρὰν τῶν προβλημάτων ἔρευναν. Ὁ ὑλισμὸς π.χ. ἐρμηνεύει τὸ ὄνειρον διὰ τῆς ὑπερπληρώσεως τοῦ στομάχου καὶ ἄλλων σωματικῶν ἐρεθισμῶν, ἡ δὲ θεοσοφία τὴν τηλεπάθειαν διὰ τῆς ἐκ τινος προσώπου εἰς

ἕτερον μεταδόσεως παλμικῶν κινήσεων. Ἀμφότεραι δὲ αἱ ἐρμηνεῖαι αὐται οὐδὲν λέγουσι· Ἰκανοποιοῦσιν ὁμῶς πολλῶν τὴν διάνοιαν καὶ καταδικάζουν αὐτὴν εἰς ἀδράνειαν.

Τοσαῦτα περὶ τοῦ ἐξωστρεφοῦς διανοητικοῦ τύπου.

4. Ὁ ἐξωστρεφῆς συναισθηματικὸς τύπος.

Καὶ ἐνταῦθα ὁ Γιούγκ κατ' ἀρχὰς περιγράφει τὸ ἐξωστρεφές συναισθημα κατ' ἑαυτό. Καὶ τοῦτο, ὡς ἡ ἐξωστρεφῆς διάνοησις, διορίζεται ἐξῶθεν, ὑπὸ τῶν ἀντικειμενικῶν δεδομένων. Ἐὰν δὲ ποτε φαίνεται ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ ποιοῦ συγκεκριμένων ἀντικειμένων, ἀκριβεστέρα παρατήρησις δεικνύει, ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπ' ἀξιών, αἰτινες διεσώθησαν κατὰ παράδοσιν ἢ φαίνονται ἔχουσαι κῦρος γενικώτερον. Ἀποκαλεῖται π.χ. ἀντικείμενόν τι «καλὸν» ἢ «ἀγαθόν» οὐχί, ἐπειδὴ ὁ καλῶν εὐρίσκει αὐτὸ τοιοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ νομίζεται πρέπον νὰ καλῆται οὕτω· διότι, ἄλλως, ἡ ἀντίθετος συναισθηματικὴ κρίσις ἤθελε ταράξει τὸ περιβάλλον. Ἐξωστρεφές συναισθημα ὁδηγεῖ πολλοὺς εἰς τὸ θέατρον, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν εἴσοδον εἰς φιλανθρωπικοὺς καὶ ἄλλους παντοίους συλλόγους. Καὶ εἶναι τὸ συναισθημα τοῦτο πλειστάκις οὐχί τι ψευδές καὶ ὑποκριτικόν, ἀλλὰ γνήσιον καὶ ὠφέλιμον· διότι ἄνευ αὐτοῦ εἶναι δυσχερεστάτη ἡ ἀρμονικὴ τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους ἐπικοινωνία.

Τὸ ἐξωστρεφές συναισθημα ἀποβαίνει ἐπιβλαβές, ἐὰν ἡ ἐξάρτησις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου γίνῃ ὑπερβολικὴ. Τότε ἀφανίζεται τὸ κυρίως ἐν αὐτῷ θέλγον, ὁ προσωπικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ, ἀναφαίνεται δὲ ἐπιτήδευσις καὶ ἐπίδειξις καὶ ὑποκρισία, στάσις τοῦ σώματος καὶ χειρονομία καὶ ἐν γένει τρόποι συμπεριφορᾶς ἰδιάζοντες εἰς ἡθοιοιοῦς μηδὲν συναισθανομένους ἐξ ὧσων παίζουσι. Ἐὰν δὲ ἐπιταθῇ ἀκόμη περισσότερον ἡ ἐπιρροή τοῦ ἀντικειμένου, γεννᾶται ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἀστάτου, τοῦ ἀναξιοπίστου καὶ εἰς ἔτι δεινότερας περιπτώσεις ἢ τοῦ ὑστερικοῦ. Οἱ ἄνθρωποι, παρ' οἷς πρώτη ψυχικὴ λειτουργία εἶναι τὸ ἐξωστρεφές συναισθημα, ἀποτελοῦν τὸν ἐξωστρεφῆ